

20. A FARIZEUS ÉS A VÁMSZEDŐ

(Lk 18,9–14)

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 1.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

Felhasznált irodalom:

BARCLAY, W., Auslegung des Neuen Testaments. Lukasevangelium, Wuppertal 1968.

BARTA, T. (szerk.), Keresztyén Bibliai Lexikon, Budapest 2000.

BUDAI, G., Az evangéliom Lukács szerint (Ráday Gyűjtemény kézírata) Budapest é. n.

KOZMA, Zs., Jézus Krisztus példázatai Budapest 2002.

SCHNEIDER, G., Das Evangelium nach Lukas Kapitel 11–24. Würzburg 1977.

STRACK, L./BILLERBECH, P. (Hrsg.) Das Evangelium nach Markus, Lukas und Johannes und Apostolgeschichte, München 1978.

VARGA. ZS. J., Újszövetségi görög-magyar szótár, Budapest 1996.)

Jézus egy példaelbeszélés segítségével bemutatja a hallgatóinak, hogy hogyan viselkedik az az ember, aki valóban Istenre tekint, és hogyan viselkedik az, aki nem. Jézus szembeszáll a közhiedelem szerint elfogadott, tisztelt és igaznak tartott farizeusi magatartásformával, aminek a háttérében leggyakrabban a mások lenézése áll. Bemutatja a vámszedő példáját, aki úgy viselkedik, ahogy az Istennek kedves. A kétfajta hozzáállás gyökerének leleplezése után Jézus egy közmondásszerű mondattal fejezi be a tanítását.

Az ezt megelőző példázat is az imádkozásról szól. Amíg a hamis bíró esetében azt emeli ki Jézus, hogy mikor kell imádkozni, addig a farizeus és a vámszedőnél az imádság lelkületére, a tartalomra teszi a hangsúlyt. Azokhoz szól, akik ehhez az emberhez hasonlóan elbizakodottak, és Istennel szembeni magatartásukra nem az alázat a jellemző. Így azok a tanítványok is magukra vonatkoztathatják ezt a példázatot, akik lenézik a felebarátaikat.

Jézus két embertípust mutat be. A magát felmagasztaló farizeust és a magát megalázó vámszedőt.

A **farizeus** egy zsidó vallási párt, csoportosulás, irányzat volt. Kr. e. 2. században említik őket először. Az elnevezésük a héber 'perusim', azaz elkülönített szóból ered. A farizeusok a Törvény részletes magyarázatával és annak szigorú megtartásával foglalkoztak. A Tórának a szombatra, tizedre és tisztaságra vonatkozó rendelkezéseit egész Izrael területén érvényre akarták juttatni. Elkülönültek azoktól, akik általuk tisztátalannak tartott módon éltek. Ezért kezdték el őket elkülönülőknek hívni. Egy középosztálybeli laikus csoport volt, akik a nép körében nagy tiszteletnek örvendtek. A tudásuk jelentette a hatalmukat. A zélótákkal ellentétben mérsékelt irányzatot képviseltek. A szadduceusokkal elvi ellentétek voltak: vallották az angyalok létét, a feltámadást és a halhatatlanságot. A pogány rómaiakkal szemben nagyon elutasítóak viselkedtek. A legtöbb írástudó a farizeusok pártjába tartozott. Ezért az evangéliumokban általában együtt szerepelnek. Eltúlzott buzgalmuk a Törvény iránt végül oda vezetett, hogy éppen a lényegről, a Törvény mögött meghúzódó isteni szeretetről és kegyelemről fordították el a figyelmüket. A Törvényt magyarázva, ahhoz hozzátettek, és ezt is ugyanolyan fontosnak tartották, mint magát az Istentől kapott Törvényt. Jézus elég szigorúan ítélte meg őket. Nem a tanításaik miatt, hanem azért, mert képmutatónak tartotta azt a gögös magatartást. Kezdetől fogva szemben álltak Jézussal, és Jézus halálra ítéletét is követelték (Mk 3,6) Szélsőséges magatartásukat mutatja Pál megtérése előtti bosszúvágya. Elkülönülő magatartásuk oda vezetett, hogy lenéztek és tisztátalannal tartottak mindenkit, aki nem tartozott közéjük. Nem véletlen, hogy Jézus az elbizakodottságot egy farizeuson keresztül jeleníti meg.

A példázatban az alázat magatartását Jézus egy **vámszedő** által mutatja be. A vámszedés gyakorlatát a perzsa kortól kezdve ismerték Izraelben, de rendszeressé a rómaiak tették. Minden egyes provinciának kötelessége volt az állam pénztárába vámot fizetni. A vámszedő helyeket bérbe adták magánszemélyeknek. Ezek a magánszemélyek felvettek alkalmazottakat, akik a vámszedés gyakorlati részét végezték. A fővámszedő célja az volt, hogy a bérleti díj és egyéb kiadások mellett annyi jövedelemre szert tudjon tenni, hogy ő maga is meggazdagodjon. A felsőbb hatóságok elnézték, ha egy fővámszedő önkényesen nagyon magas vámot szabott meg. Ezért a nép körében nem voltak népszerűek. Együtt említették őket a bűnösökkel és pogányokkal. A vámszedők gondoskodtak a kereskedelmi utak biztonságáról is, és az utak járhatóságát is felügyelték. Alapvetően a kereskedőkön akartak meggazdagodni, és emiatt a kereskedők igyekeztek kikerülni a vámszedő helyeket. Egyik törvénytelenésre a másikkal reagáltak. A vámszedőktől nem fogadtak el adományt, és a tanúskodásukat sem. Ha egy farizeus vámszedő lett, akkor automatikusan kizárták maguk közül. Ha felhagyott ezzel, visszafogadták.

A farizeusokat a közfelfogás törvényhez hűnek tartotta: tisztelték őket, hallgattak rájuk. Ezzel szemben a vámszedőkről egyértelműen azt gondolták, hogy törvénszegők. Jézus azonban a látszat mögé néz, és felfedi a valóságot. Nem vonatkozik minden vámszedőre ez a magatartás, és nem vonatkozik ez minden farizeusra sem egyértelműen. Inkább magatartástípusokat mutat be Jézus.

A példázat helyszíne a jeruzsálemi **templom**. Azért mondja Jézus, hogy a templomba felmentek, mert a templom hegyen épült. A farizeus szinte otthon van a templomban, mivel naponta többször is járt oda imádkozni. (Zsolt 5,18) Az **imádság** egy olyan cselekedet, amely odafordulást jelent Istenhez. Ezt fejezi ki a görög ige is (proszeukhomai) igekötője is, (prosz) amiben benne van, hogy arra figyel, ahhoz fordul tekintetével az ember, akihez imádkozik. A kegyesség jelének tartották, ha valaki naponta többször is elment imádkozni a templomba. A vámszedő, ellentétben a farizeussal, nincs otthon a templomban. Sőt, mivel tisztátalannak számított, nem is mehetett be arra a részre, ahova a farizeus. Azonos céllal érkeztek a templomba, mégis máshogyan viselkedtek, és máshogyan mentek haza.

A két magatartásforma közötti különbség lényege az, hogy ki mit imádkozik. Mivel különböző a tartalom, ezért az imádság külső formájában is eltérés mutatkozik.

A két magatartásforma közti különbséget jól érzékelteti a történetben az, hogy az adott szereplővel kapcsolatban mit mond Jézus arról, hogy merre néznek, merre fordulnak. A farizeus bár imádkozik, mégsem Istenre figyel, nem Istenhez fordul, hanem azt nézi, aki előtte van, majd önmagára tekint. Ahogy testi szemeit, úgy lelki szemeit sem emelte Istenhez. A vámszedő ugyan lesütötte fejét, mégis Istenre nézett. Az Istennel való kapcsolatban kizárta a külvilágot. Aki testi szemeivel nem néz fel, az néz fel Istenre.

Az elbizakodott ember a másikat semminek tekinti. Önmagát azonban soknak, jónak, megfelelőnek, hibátlannak látja. A farizeus a példázatban magát **igaznak** tekinti a vámszedővel szemben, akiről azt mondja, hogy „gonosz”, ami görögül így hangzik: „adikos” azaz az igaz jelző fosztóképzővel. Az „igaz”-nak lenni kifejezés (görögül: dikaiosz) nagyon fontos kifejezés a Bibliában. Alapvetően Isten az, aki igaz. (5Móz 32,4) De az az ember is lehet igaz, akit Isten annak nyilvánít. Noé (1. évfolyamon tanulták a gyerek) azért számított igaz embernek, mert Istennel járt. Az igaz ember az Ószövetségben a bűnös ember ellentéte. Ábrahám közbenjárt Sodoma városában azért, hogy a bűnösökkel együtt az igaz ember ne vesszen el. (1Móz 18) A farizeus a saját tettei miatt hiszi magát kegyelembe fogadottnak, míg a vámszedő saját tettei miatt éppen nem. Akit Isten igaznak nyilvánít, azt megigazítja, azaz igazá teszi. (Róm 8,33) **Megigazulás** azt jelenti, hogy a bűnös embert Isten igaznak fogadja el. Felmenti az embert Isten az ítélet alól. Mégpedig nem a tettek vagy beleszületés miatt, hanem kegyelméből. A felmentett, megigazult ember pedig másként él. A farizeusi megigazulástan a külsőségekre vonatkozott, és

nem követelte meg szükségszerűen a belső megszentelődést. A farizeusi megigazulás ennek alapján: a személyes tettek, a törvény megtartásának a gyümölcse, egy olyan személyes teljesítmény, amivel lehet kérkedni, dicsekedni. Ha az ember megtartja a törvényt, akkor szerintük jár Istentől jutalom cserébe. A külsőségekre helyezett túlzott hangsúly az őszinte, Istennel való kapcsolatról elterelte a figyelmet. A farizeusi magatartás tehát azt jelenti, hogy valaki önmagát a saját tettei alapján tekinti Isten által felmentettnak, nem ajándéknak, hanem jutalomnak, fizetségnek, ellenszolgáltatásnak tekinti a bűn büntetése miatti ítélet alól való felmentést.

A vámszedőt azért nevezte Jézus megigazultnak, mert magát bűnösnek és Isten kegyelmére szorulóknak tekintette. Nincs semmi, amit fel tudna mutatni Istennek. Ezt jelenti az **alázat**. Istenre bízta magát, az alázatos ember, és nem hasonlítja magát össze másokkal. Az alázat az ember olyan őszinte magatartása, amelyben kifejezésre jut, hogy az ember meghajol Isten nagysága előtt. Jézus maga is alázatos volt, ennek a mértékéről szól Pál a Krisztus-himnuszban is: Jézus magát a legvégsőkig megalázta, egészen a kereszthalálig (Fil 2,9).

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

A harmadikos gyermek legtöbbször tudja, hogy egy-egy tette jó vagy rossz. A különbség abban van, hogy hogyan viszonyul a tettehez, és hogyan viszonyul önmagához. Ha elfogadó és megbocsátó családi légkör veszi körül, ahol újból és újból megtapasztalhatja, hogy lehet gyengének, hibásnak, vétkesnek lenni, akkor fel tudja vállalni a negatív tetteit is. Bocsánatot tud kérni, és bízik abban, hogy a negatív következmények ellenére is van megoldás, a felnőttek segítenek. Ha megszegyenítő közeg veszi körül, nehezen vállalja fel a tetteit, megpróbálja eltussolni, másokra kenni, mások negatív tetteit kiemelni, azokkal önmagát felmenteni.

Ebben a történetben is az értékesség érzése van a középpontban. Mit veszek észre magamban és a másokban? Gyakori, hogy egy-egy gyermek úgy akarja feldolgozni a kisebbrendűségi érzését, hogy megkeresi a többiek gyengéit, csúfolkodik, megaláz, hatalmaskodik. Megfigyelhető, hogy a gyermekközösségekben éppen a legproblémásabb önértékeléssel rendelkező gyermekek, vagy a megszegyenítő családból érkezők azok, akik leginkább tudják bántani társaikat. A helyes önértékelés és az elfogadó isteni, szülői, és hittanórai légkör megtapasztalása segít szembenézni gyengeségeinkkel, megbocsátani másoknak is a hibáit, illetve alázatosan, szerényen örülni az értékeinknek.

A gyermekek számára ismerős a dicsekvő, másokra mutogató farizeus. Meg tudják nevezni, hogy ki viselkedik így az osztályban. Azt már ritkán ismerik fel, hogy ők maguk is úgy akarnak értékesek lenni, hogy lenézik a társaikat. A lecke anyaga segít, hogy magukra ismerjenek, felismerjék a csúfolkodás rossz szokását önmagukban, illetve a másik oldalon védelem alatt érezzék magukat mások csúfolkodásával szemben.

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ KÖVETELMÉNYEK:

<u>Minimum</u>	<u>Optimum</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Bátorítással vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tudja a tankönyv képe ésszövege alapján segítő kérdések nyomán 	<ul style="list-style-type: none"> • Önként és aktívan vegyen részt az órán a hittanoktató által kezdeményezett feladatokban, játékokban, közös beszélgetésekben, közös éneklésben, imádkozásban. • Saját korosztályának és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: <ul style="list-style-type: none"> ○ Legyen képes a tankönyvi kép és szövege alapján beszámolni a

<p>elmondani a farizeus és a vámszedő imádsága közötti különbséget.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ismerje a bibliai Igék keresését, segítséggel keresse meg a szöveg Igéjét: Lukács 18,14. ○ Tudja segítséggel értelmezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 51,19 ○ Segítséggel tudja elemezni a tankönyvi rajzos szituációkat. 	<p>farizeus és vámszedő imádsága közötti különbséget.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tudja megkeresni a szöveg Igéjét a Bibliában: Lukács 18,14. ○ Legyen képes értelmezni a lecke Igéjét: Zsoltárok könyve 51,19 ○ Legyen képes elemezni a tankönyvi rajzos szituációkat, tudjon dönteni a helyes megoldásokról.
--	--

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT

Fő hangsúly: Isten meg tud szabadítani a szégyentől és a kisebbségi érzéstől, és reális önértékelésre szabadít fel.

Kognitív cél: A farizeus és vámszedő történetén keresztül annak a felismertetése, hogy akkor ismerhetjük meg valódi önmagunkat és tudunk megújulni, ha Istenre nézünk.

Affektív cél: Az alázatos lelkület attitűdjének formálása, mások lenézésének és a másokkal való összehasonlításnak az elkerülése.

Pragmatikus cél: A folyamatos Istenre nézés és az alázatos lelkület korosztályszintű gyakoroltatása.

Óra fő része	Javaslatok	Tananyag, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	<p>Milyen szemüveg van rajtad? – szituációs játék</p> <p>Szerezzünk be négy napszemüveget, vagy készítsünk négy farsangi szemüveget kartonból! A napszemüveg szárára, a farsangi szemüveg keretére írjuk fel, hogy mi jellemző arra, aki átnéz a szemüvegen: szeretet, irigység, elismerés, csúfolkodás!</p> <p>Vegyük fel mi a negatív szemüvegeket! Előbb az egyiket, előbb a másikat. Nyissuk ki a tankönyvet a 46-47. oldalon lévő képeknél! Nézzük meg a képeket, és kérdezzük meg a gyerekeket, hogy hogyan nézhetnek ki a képen lévő gyermekek ezeken a szemüvegeken keresztül!</p> <p>Ezután osszuk ki a szeretet és elismerés szemüvegeket két diáknak! Nézzék meg mindegyik diák a szemüvegen keresztül a képeket a 46-47. oldalon, és beszéljen a gyermekekről szeretettel/elismerően a szemüvegétől függően!</p> <p>Beszélgessünk!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hogyan élik meg, ha különböző szemüveggel nézik őket? • Ők szoktak-e különböző szemüvegen keresztül nézni másokat? 	<p>Eszköz: 4 napszemüveg vagy farsangi szemüvegek kartonból, TK Hogyan viselkedjünk másokkal illusztrációi - 46-47. o.</p> <p>Javaslat: A játék elején tisztázzuk, hogy ez játék, szemléltetés!</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Min múlik, hogy milyen szemüveg van rajtuk? <p>Átvezetés: Jézus egy alkalommal egy farizeus és egy vámszedő imádságáról beszélt. Abban különböztek leginkább, hogy hogyan látták magukat, és hogyan néztek másokra.</p>	
<p>Feldolgozási javaslat, munkáltatás</p>	<p>Történetmondás – Farizeus és a vámszedő:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jézus példázatot mond azoknak, akik többre tartják magukat • A helyszín: a jeruzsálemi templom • A farizeus és az imádsága • A vámszedő és az imádsága • Bibliai vers kikeresése: Lk 18,14 • Bibliai szavak magyarázata: megigazulva, felmagasztal = feljebb helyezi magát a többieknél, tehát lenézi őket, megaláz = felnéz Istenre, tehát lent van <p>Beszélgetés a bibliai ige kifejezései és a TK ábrája alapján. A munkafüzet 1. feladatának megoldása.</p> <p>Lenézés-felnézés. Munkafüzetben való feladatvégzés.</p> <p>Mitől vagyunk értékesek? Feladattár Beszéljünk a gyerekekkel azokról a helyzetekről, amikor másokra mutogatunk, és azokról, amikor van bátorságunk vállalni a hibánkat, gyengeségünket, rosszaságunkat!</p> <p>Átvezetés az aranymondásra: Isten előtt az a kedves, ha merjük vállalni a hibáinkat, vétkeinket, gyengeségeinket, és nem mutogatunk másokra azért, hogy eltereljük magunkról a figyelmet. Lehetünk őszinték, mert Isten szeret.</p>	<p>TK 20. lecke (48. o.)</p> <p>Javaslat: Meséljük úgy a történetet, hogy kiemeljük a tekintetek irányát és a kéztartásokat! Ezzel előkészítjük a munkafüzetben való dolgoztatást.</p> <p>MFGY 20. lecke 1. (57. o.) MFEI 20. lecke 1. (70. o.)</p> <p>MFGY 20. lecke 2. (57. o.) MFEI 20. lecke 2. (70. o.)</p> <p>TK 20. lecke (49. o.)</p> <p>Megjegyzés: Engedjük, hogy a gyermekek bátran beszéljenek arról, hogy mit válaszolhatott az édesanya! A meghallgatott válaszokból lehet következtetni arra, hogy a válaszadó hogyan látja a szülői attitűdöt. Meg lehet erősíteni azokat a válaszokat, amelyek megfelelőek, bátorító jellegűek.</p>

Aranymondás	„A töredelmes és megtört szívet nem veted meg, Istenem.” (Zsolt 51,19)	
Énekjavaslatok (alternatívák)	RÉ 42: „Mint a szép híves patakra...” (TK 73. o. 14.) RÉ 151: „Uram Isten, siess...” (TK 76. o. 18.) „Jöjj, ó, jöjj el...” (TK 74. o. 16.) RÉ 225:4 „Felséges Isten, tenéked könyörgünk...” BS 134:1.4–6. versei: „Kérlek, téged...”	
Házi feladat	MFGY 20. lecke 3. a) b). (58. o.) MFEI 20. lecke 3. a) b) (71. o.)	

TOVÁBBI ÖTLETEK

Képelemzési és szövegelemzési módszertani segédlet

Tankönyv: 48-49. oldal

A képen látható:

A 48. oldalon tematikus kép: templombelső – két ember áll a templomban, mindkettő imádkozik. A hátul álló elvonultan, magába mélyedve, csöndesen, szinte gesztusok nélkül imádkozik. A másik, aki az előtérben áll, látványos gesztusokkal, kihívóan imádkozik Istenhez.

A 49. oldalon két szituációs képet látunk: az egyikben egy gyermek magyarázza a jegyét édesanyjának, szomorú arckifejezéssel. A másikon egy fiú bocsánatot kér, mert focizás közben betörte az ablakot. A tanító szigorú arccal mutat a baleset helyére. A gyermek megszeppentve áll a pedagógus előtt.

A szöveg: Jézus egy példával tanítja az embereket, két magatartásformát mutat be. Az egyik a vámszedő, aki magába szállva imádkozik Istenhez bocsánatért, a másik: farizeus, aki magabiztosan, szinte magát mutogatva, elégedetten, mint aki tudja, hogy minden törvényt betart – imádkozik Istenhez.

A kérdés az, hogy Jézus melyik imádkozó embert állította példaként elének.

Instrukció a képolvasáshoz és a kapcsolódó szöveg elemzéséhez

Olvassátok el a címet és nézzétek meg a képet! Kiket láttok a képen? Miben hasonlítanak, és miben különböznek egymástól?

- Ki a vámszedő, mi a dolga?
- Kik a farizeusok? Olvassátok el a *Tudod-e?* - részt, segít a válaszadásban.
- Hogyan imádkozik a vámszedő? Mit kér Istentől?
- Hogyan imádkozik a farizeus? Mit fogalmaz meg az imájában?
- Szerinted Jézus melyik imádságot tartotta értékesebbnek? Miért?
- Mi a te véleményed a két imádkozó emberről?

1. Virágos mező – képzeletjáték

Csendesítsük el a gyermekeket: Kérjük meg, hogy hajtsák a fejüket a padon összefont karjaikra, hunyják le a szemüket. Kövessék a triangulum/gitár/furulya/zongora/harang elhalkuló hangját! Így utazunk Csendországba.

Csendországban mindnyájan virággá változunk. Egy réten találjuk magunkat. Ott virítunk, mint egy egyedi virág. Nincs két egyforma. Mindegyik másmilyen. Először magunkat szemléljük meg. Az előttünk elterülő kis tócsában éppen tükröződünk. Megnézzük, milyen színű, milyen alakú virág vagyunk. Magas? Alacsony? Hajlékony? Erős szárú? Mozgékony? Lengedező? Sok szirmunk van? Harang alakú? Kifele álló? Összecsukódnak a szirmok? Nyitva vannak? Jókedvű? Rosszkedvű? Szeret ilyen lenni? Másmilyen szeretne lenni? Szereti a mezőt? Szereti a többi virágot?

Ekkor körbetekint. A társait látja, az osztálytársakat, barátokat. Sorra veszi, és megnézi őket is. Mennyire különböznek tőle? Mennyire hasonlóak? Melyik virág virul? Melyik kornyadozik, hervadozik? Melyik magas? Melyik alacsony? Melyik értékes? Különleges?

Azon gondolkodik, milyen érzés itt lenni ezen a mezőn, pont ezen a mezőn, pont ezek között a virágok között, pont ilyen virágként.

Majd meghallja a hangot, ami Csendországba vitte. Követi. Visszahozza az osztályterembe. Itt mindenki harmadikos gyermek már.

Rajzoltassuk, vagy beszéltesük a gyermekeket a képzeletben látott virágmezőről! Sokat elmesél arról, hogyan látja saját magát, hogyan látja a többieket.

ÚTMUTATÓ A MUNKAFÜZET FELADATAIHOZ

1. feladat: A vámszedő lefele, önmagába néz. A keze is önmaga, a szíve felé mutat. A farizeus a vámszedőre néz, kezei kifele mutatnak. Az imádságban nincs benne ő maga.

2. feladat: A baloldali lány lenézésével elkeseredetté, összetöpörödötté teszi a kisfiút. Beszélgethetünk arról, hogy a tekintetek, kézmozdulatok, arckifejezések is bánthatnak, üthetnek. Ráadásul egyiküknek sem kellemes, örömteli. Ezzel ellentétben a jobb oldalon tiszta tekintetű gyermekek vannak, akik nem versengenek, mert tudják, hogy Isten szereti őket akkor is, ha valamiben gyengébbek, rosszabbak.